

*І. О. Гогола,
магістр початкової освіти,
О. В. Вознюк,
доктор педагогічних наук, професор кафедри англійської мови з
методиками викладання в дошкільній та початковій освіті,
Житомирський державний університет імені Івана Франка*

ПЕДАГОГІКА А. Г. РИВІНА ЯК ЕФЕКТИВНА МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Сутність педагогічної системи А. Г. Ривіна в наступному: учень засвоює швидко і якісно лише те, що тут же після отримання нової інформації застосовує на ділі або передає іншим: дізнався що-небудь – тут же розкажи, поясни іншому, застосуй на практиці. Та ще, якщо потрібно, то і не один раз, іноді й багато разів. Словом, учень застосовує і розповідає іншим до тих пір, поки сам не опанує новим знанням або умінням досконало [1].

Система А. Г. Ривіна виникла в 1791 році у Великобританії схожа до подібної Белл-Ланкастерської системи взаємного навчання, як форми навчальної роботи, сутність якої полягала в навчанні більш старшими і знаючими учнями учнів молодшого віку. Розробниками цієї системи стали незалежно один від одного Ендрю Белл і Джозеф Ланкастер. Система передбачала таку роботу: спершу вчитель займався зі старшими учнями, які, отримавши певні знання, починали навчати їм, під керівництвом вчителя, більш молодших учнів. Ці старші та більш успішні учні називалися моніторами. У цьому поясненні матеріалу молодших школярів давалося доступною їм рівні, так як нівелювалася різниця в віці та інтелектуальному розвитку; система стимулювала моніторів до самоосвіти.

Як показала практика, належного навчання дітей Белл-Ланкастерська система не завжди забезпечувала, а крім того, стимулювала колективістський дух взаємодопомоги, чужий народжується капіталістичним відносинам, тому широкого поширення як основна форма навчальної роботи не отримала. Однак дана система інтенсивно застосовувалася в ряді країн (США, Великобританія, Франція та ін.) для навчання грамоти.

А. Г. Ривіну вдалося подолати негативні сторони Белл-Ланкастерської системи та побудувати свою, унікальну модель общинної педагогіки співробітництва.

Педагогіка А. Г. Ривіна була розвинена В. Ф. Шаталовим та А. С. Границькою.

В. Ф. Шаталов описує прийом, який він зазвичай використовує перед іспитами. Спочатку протягом уроку (45 хв) він відповідає на всі питання екзаменаційних білетів. В. Ф. Шаталов таку роботу називає "лекція". Він пропонує всім учням підготуватися, і на наступному уроці бажаючі відповідають біля дошки на будь-яке питання з екзаменаційних білетів. Приготувавши всі необхідні записи та креслення (зазвичай людина 8-10), учні відповідають – кожен на своє питання. Відмінна відповідь біля дошки дає учневі право екзаменувати всіх решту, але тільки з цього питання. На стенді вивіщується

відомість. У ній по вертикалі (стовпчиком) – прізвища учнів, а по горизонталі – питання, по якому екзаменує своїх товаришів той чи інший учень (вона зафарбовується яскравим кольором). Всі бачать, кому з учнів можна здати міні-іспит з одного єдиного питання. У класі всі стають екзаменаторами та всі дають відповіді. Учитель теж не сидить склавши руки. Деяким учням він надає право відповісти на два, три або чотири питання. Хто відповів відмінно, тому дозволяється приймати іспит вже не по одному, а по декількох питань або навіть за кількома екзаменаційними білетами. Це усуває черги до екзаменаторів і можливі конфлікти: не хочеш відповідати одному екзаменатора – вирушай до іншого.

Так проходять такі, як називає їх В. Ф. Шаталов, незвичайні два-три уроки. Зовні клас – вулик: всі розмовляють, переміщуються, шумлять. Для необізнаного – ералаш, а для професіонала – насолода. Кожен екзаменатор, вислухавши відповіді товаришів, ставить їм оцінки. "Перевірено, що учні запитують один одного суворіше, ніж учитель" (В. Ф. Шаталов). Вони показують позначки вчителю і проставляють в загальну відомість, осередки, які починають заповнюватися, як бджолині соти. Остаточна заповнена вважається тільки та клітинка, в якій стоїть "п'ять". Ця оцінка виставляється кульковою ручкою або фломастером. Всі інші – олівцем або зовсім не виставляються, якщо того не бажає сам учень, що відповідає. Спостереження підтверджують один і той же факт: учні охоче працюють не тільки на уроках, а й у позаурочний час. До цього їх ніхто не примушує, але заборон теж немає. При такій роботі всі працюють з усіма: хлопчики, дівчатка, що відстають, відмінники – немає ніякого значення, все переміщується в єдиний переможний процес, в єдину колективну роботу.

Проходять два-три уроки, і в відомості майже не залишається порожніх клітинок. У основної маси учнів на всю довжину рядків стоять одні п'ятірки. Навіщо таким учням ще готуватися до іспитів, якщо вони на всі екзаменаційні питання відповіли, і тільки на "п'ять"? Їм залишається тільки виконати завдання (з математики) або зробити розбір пропозицій (з російської мови). Тому на іспитах звичайна картина: учень бере білет, читає його зміст і тут же заявляє, що він може відповідати на питання білету відразу, без підготовки. Для таких учнів іспит перестає бути лотереєю: вони готові відповідати вже до іспиту на всі питання екзаменаційних білетів, кожен квиток для них виграшний.

Аналогічну методику в 1968 році розробила доцент МДПШМ ім. Моріса Тореза А. С. Границька (автор адаптивної системи навчання в школі). У неї це пов'язано зі задачею і прийомом позааудиторного читання. Крім текстів, які вивчаються на аудиторних заняттях, готуються ще тексти, за якими учневі (студентів) дається завдання: прочитати текст із загальним розумінням змісту та відповісти на запитання вчителя, коротко викласти зміст прочитаного. Зазвичай, кожен зі студентів готує, наприклад, десять текстів і проробляє по кожному тексту відповідну роботу, щоб перевірити групу з 10 чоловік, викладачеві нерідко доводиться проробляти величезну роботу: прослухати читання студентами 100 текстів і провести відповідно стільки ж співбесід. Якщо викладач, наприклад, почне перевірку групи о 14.00, то закінчити її йому доведеться десь опівночі. І при цьому він не в змозі докладно все перевірити

через втому і через нестачу часу, який виділяється на кожного. А. С. Границька розробила методику, яка значно скорочувала час роботи, активізувала роботу студентів і забезпечувала підвищення якості перевірки. Вона докладно розмовляла з кожним, але тільки по одному тексту, готувала його до того, щоб через кілька днів він зміг зробити досить ретельну перевірку за своїм текстом всіх інших дев'яти осіб. У день заліку кожен студент робив подвійну роботу: він перевіряв всіх своїм текстом і здавав залік кожному з них по іншим дев'яти текстам. Тому, якщо починали здавати позааудиторний читання в 15.00, то вже до 18.00 все закінчувалося.

При цьому якість перевірки та якість засвоєння іноземних текстів, фразеології, нових слів підвищувалася. Багато викладачів іноземної мови і сьогодні успішно застосовують методику, розроблену А. С. Границькою, яка в принциповому відношенні близька, хоча і нетотожна, з методикою В. Ф. Шаталова: відмінність їх методик або прийомів – в специфіці предметів [2; 3].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вознюк А.В. Постнеклассические рубежи педагогики будущего: учебное пособие. – Житомир: Koob publications, 2019. – 1152 с.
2. Дьяченко В.К. Сотрудничество в обучении: О коллективном способе учебной работы. – М.: Просвещение, 2003 – 192 с.
3. Рывин А. Г. Возрастная и дифференциальная психология: Учеб. пособие. / А. Г. Рывин. – Л. : ЛГУ. – 1990. – 59 с.